

PORTRETLƏR

ПОРТРЕТЫ

PORTRAITS

UOT 78.01

DOI 10.65058/JUYJ7486

CAVANŞİR QULİYEV - 75

AKİF QULİYEV*

Əməkdar incəsənət xadimi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor
Azərbaycan Milli Konservatoriyası
Ünvan: AZ 1073, Yasamal rayonu Ələsgər Ələkbərov 7
E-mail: guliyev_akif@mail.ru
<https://orcid.org/0009-0008-1838-0968>

Sitat gətirmək üçün: Quliyev, A. Cavanşir Quliyev - 75 // – Bakı: Musiqi dünyası. Beynəlxalq Elmi Musiqi Jurnalı, – 2025. Cild 27. № 3 (104), s.75-85.

Для цитирования: Гулиев, А. Джаваншир Гулиев - 75 // – Баку: Мир музыки. Международный научный журнал, – 2025. Том 27. № 3 (104), с. 75-85.

For citation: Guliyev, A. Javanshir Guliyev - 75 // – Baku: World of Music. International Scientific Journal, – 2025. Vol.27. № 3 (104), pp. 75-85.

Xülasə

Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yer tutan Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, professor, bəstəkar Cavanşir Quliyevin 75 ilik yubileyi qeyd olunur. Məqalədə Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin, eləcə də milli musiqi sənətinin zəngin ənənələrini orijinal üslubda birləşdirərək yaradıcılığı təhlil olunur. Vurğulanır ki, bəstəkarın əsərləri Avropa, ABŞ, Asiya, postsovet məkanı və digər regionlarda səslənir, beynəlxalq müsabiqələrdə və festivallarda nümayiş etdirilir, nüfuzlu musiqiçilər tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Açar sözlər: Cavanşir Quliyev, bəstəkar, Azərbaycan, musiqi mədəniyyəti, Əməkdar İncəsənət xadimi.

* Akif Quliyev, 2025

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi, professor, bəstəkar Cavanşir Quliyev Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yer tutur. O, Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin, eləcə də milli musiqi sənətinin zəngin ənənələrini yaradıcılığında orijinal üslubda birləşdirərək, musiqinin müxtəlif janrlarında yazdığı maraqlı və fərqli əsərləri ilə tanınır. Bəstəkarın əsərləri Avropa, ABŞ, Asiya, postsovet məkanı və digər regionlarda səslənir, beynəlxalq müsabiqələrdə və festivallarda nümayiş etdirilir, nüfuzlu musiqiçilər tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Cavanşir Quliyev sənət yoluna XX əsrin 70-ci illərində qədəm qoymuş və bu günədək zəngin, mənalı yaradıcılıq yolu keçməkdədir. Onun yaradıcılıq fəaliyyətinin ilk illəri axtarışlarla zəngin olmuş, məhz həmin dövrdə bəstəkarın fərdi üslub xüsusiyyətləri formalaşmış, orijinal və özünəməxsus əsərləri yaranmağa başlamışdır.

Artıq yaradıcılığının ilk mərhələsində yazdığı əsərlərində Cavanşir Quliyev Şərq və Qərb musiqi ənənələrinin özünəməxsus sintezinə cəhd göstərir. Belə ki, hər bir əsərdə bəstəkar xalq musiqi mənbəyinə yenilik və müasirlik mövqeyindən yanaşır. Klassik Avropa musiqisinin milli musiqimizin bədii xüsusiyyətləri və struktur elementləri ilə özünəməxsus sintezləşməsi nəticəsində bəstəkarın fərdi üslubunun formalaşması baş verir.

Bununla belə, Cavanşir Quliyev öz əsərlərində klassik janr və formaların əsas göstəricilərini qoruyub saxlamağa üstünlük verən bəstəkardır. Bu baxımdan onun müxtəlif janrlı əsərlərində – simfoniya, sonata, kvartet, oratoriya və s. – bütün klassik musiqidə formalaşmış əlamətlər özünü aydın göstərir. Bir sözlə, Cavanşir Quliyevin sənət yolu Üzeyir Hacıbəylinin təməlini qoyduğu ənənələrin dünya musiqi klassikası ilə qarşılıqlı əlaqəsinin fərdi mənimsənilməsi əsasında formalaşmış və inkişaf etmişdir.

Cavanşir Quliyevin müxtəlif məzmunlu və janrlı əsərləri milli musiqi ənənələri ilə sıx bağlı olduğuna görə hər zaman böyük maraq doğurur. Musiqişünas-tənqidçi Z. Dadaşzadənin çox düzgün təyin etdiyi kimi, “Cavanşir Quliyev qədər milli mənbələrdən ardıcıl bəhrələnən ikinci bəstəkar tapmaq çətindir” (2, s.88). Azərbaycan məqamlarını, muğamları və aşiq sənətini mükəmməl bilən bəstəkar bunlardan bacarıqla istifadə edərək özünün təkrarolunmaz musiqisini yaradır.

Xüsusilə də, əsərlərində milli ənənələrin müasir yazı texnikası ilə sintezi bəstəkarın özünəməxsus fərdi üslubunun göstəricisi kimi diqqəti cəlb edir. Cavanşir Quliyevin əsərlərində xalq musiqisinin dərin qatları ilə əlaqə özünü onların musiqi dilində, xarakterində və ruhunda parlaq şəkildə göstərir. Əsərlərinin melodik dilində xalq mahnı və instrumental musiqisinin, muğam və aşiq sənətinin təsiri olduqca güclü və dərinidir. Burada bəstəkarın neofolklorçu kimi bədii axtarışlarının nəticəsi də öz təsdiqini tapır.

Bəstəkar bununla bağlı öz mövqeyini belə əsaslandırır: *“İçimdə uşaqlıqdan dinlədiyim, tarda, sazda çaldığım milli musiqimiz yaşayırdı və bu musiqiyə mənim şəxsi baxışım, onun barədə fərdi anlayışım vardı. Bu şəxsi anlayış ilə öyrəndiyim çağdaş musiqi bir-birinə qovuşaraq üslub adlandırılan hadisəni ərsəyə gətirdilər. Yəni musiqidə nəyə nail olmuşamsa, hamısı mənim zəhmətimin, söylərimin və düşüncəmin məhsuludur. Bir də, yəqin ki, Allahın”* (1, s.14).

Bəli, Cavanşir Quliyev özü üçün müəyyənləşdirdiyi bu yoldan heç vaxt dönmür. Onun milli mənbələrə bağlılığı təkcə folklorla məhdudlaşmır, belə bir yanaşmanı o, bəstəkar təfəkkür

tərzi kimi həyata keçirir. Xüsusilə, müasir musiqi əsərinin yaranmasında milliliyin başlıca və əhəmiyyətli amil olduğunu hesab edir. Bununla bağlı bəstəkar ustad sənətkarların – Üzeyir Hacıbəylinin, Qara Qarayevin, həmçinin konservatoriyada bəstəkarlıq sinfində təhsil aldığı müəllimi Cövdət Hacıyevin yolunu davam etdirir və dahi sənətkar Qara Qarayevin milli musiqiyə münasibəti məsələsinə dair fikirlərini belə dəyərləndirir: *“Ustad öyrədirdi ki, milli musiqini təsvir etmək yox, ifadə etmək zəruridir. Bunun üçün milli musiqinin dərin qatlarına enmək, onun genetikasını anlamaq, strukturunu açmaq, milli təfəkkürə tam yiyələnmək, daha sonra isə sitata əl atmayaq öz milli musiqini bəstələmək gərəkdir. Mən Qarayevdən ən əsas olanı – texnikanın milli musiqi toxuması ilə uzlaşdırılması yollarını əxz etdim. Bəstəkarın əsərlərinə dərinləndirərək, onun bu məqsədə necə nail olduğunu anlamağa çalışdım. Qalan şeylər – musiqi ideyaları isə özümdə də kifayət qədər bol idi”* (1, s. 15).

Həqiqətən, Cavanşir Quliyevin əsərlərində yeni ideyaların təcəssümü kifayət qədərdir. O, istənilən janrdə yaratdığı əsərlərdə yeni söz deməyə, yenilik nümayiş etdirməyə qadir olan bir bəstəkardır. Onun yeni ideyalarla zəngin olan əsərlərindən – skripka və saz üçün Sonatasında (1980) Azərbaycan musiqisində ilk dəfə olaraq milli musiqi aləti olan sazı Avropa tərkibli alətlərlə bir səviyyəyə qaldırmış və tembr cəhətdən fərqli alətləri bir araya gətirərək “müasir ifadə metodlarına yaxınlaşdırmışdır”.

Cavanşir Quliyev bu işini digər əsərlərində də davam etdirmişdir. Belə ki, bəstəkarın “İpək yolu” layihəsi üçün hazırladığı fleyta, saz və violonçel üçün “Karvan” (2000) kamera-instrumental kompozisiyası da bu baxımdan maraq doğurur. Əsərdə bəstəkarın orijinal ideya axtarışları musiqi formasında əksini tapır. Bunu Cavanşir Quliyev belə izah edir: *“Karvanı iki element yaradır: dəvə və dəvələri bir-birinə bağlayan kəndir. Mən də üç dəvə və iki kəndirdən ibarət formadan istifadə etmişəm. Yəni aşiq musiqisinə dayaqlanan ritmik hissə improvizasiya səciyyəli bölmələrlə ardıcillaşır. Məni karvan lövhəsinin doğurduğu anılar deyil, karvanın quruluşunun təşkili maraqlandırmışdır”* (1, s. 9–10). Bu məntiqə uyğun olaraq əsər refren və iki epizoddan ibarət

rondo formasında bəstələnmişdir. Burada həm aşiq musiqisi üçün səciyyəvi olan elementlər, hətta “Misri” havasının intonasiyaları, həm də muğamın sərbəst quruluşlu bölmələrini xatırladan materialın ardıcılılaşması özünü göstərir.

“Muğam ladlarında yeddi pyes” adlı kamera-instrumental əsərində də Cavanşir Quliyevin orijinal ideyalarının reallaşması aydın görünür. Burada bəstəkar muğam dəstgahının strukturunu xatırladan təzadlı hissələrdən – prelüd və interlüdiaların ardıcılılaşmasından istifadə edir. Yeddi əsas Azərbaycan muğamının – rast, şur, segah, çahargah, şüştər, humayun, bayatı-şiraz məqamlarının obrazlar aləmi pyesdə sərbəst quruluşlu, improvizasiyalı prelüdlər vasitəsilə təqdim olunur.

Cavanşir Quliyevin yenilik axtarırları kamera-instrumental janrlardan əlavə, simfonik yaradıcılığında da öz əksini tapır. Dörd simfoniyanın müəllifi olan bəstəkarın yeni ideya tapıntısı onun vətənpərvərlik ruhunda yazdığı “Zurna və simfonik orkestr üçün Uvertyura”sında (1980) çıxış edir. Burada Cavanşir Quliyev ilk dəfə olaraq xalq çalğı aləti olan zurnanı aparıcı solo alət kimi simfonik orkestrin tərkibinə daxil edir. Bununla da o, Üzeyir Hacıbəyli ənənələrinin davamçısı, onun musiqili obrazlarının yeni müasir yozumda təcəssüm edən varisi kimi özünü göstərir. Milli mövzuda yazılan Uvertyurada Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq tarixinin səhifələri, xalqın azadlıq mübarizəsi ideyası, onun qələbəsi və iradəsi Üzeyir Hacıbəylidən gələn ənənəni yeni səviyyəyə qaldırır. Bu, əsərin musiqi dilində müasirliklə milliliyin uzlaşmasının gözəl ifadəsini tapır. Simfonik orkestrin tərkibində zurnanın solo ifaları və aparıcı rolu onun əsas iştirakçı qismində fərdi mövqeyini parlaq göstərir. Onun məhz güclü və gur tembri vasitəsilə milli hərbi musiqi rəmzi olan “Cəngi”nin qəhrəmanı ruhunu canlandırmaq mümkün olur. Bu, bir daha Üzeyir Hacıbəylinin “Koroğlu” operasında üsyançı kəndlilərin rəqsində rast gəldiyimiz priyomun yeni səviyyədə, alətin yeni statusda istifadəsi kimi qəbul edilir.

Cavanşir Quliyevin simfonik musiqi sahəsində axtarırlarının davamı “Dastan” adlı IV simfoniya (2006) özünü göstərir. Üzeyir Hacıbəyliyə həsr edilən birhissəli simfoniya bəstəkar

yenə də dahi sənətkarın ənənələrini özünəməxsus tərzdə simfonik musiqidə reallaşdırmağa çalışır. Belə ki, burada Azərbaycan simfonik musiqisində ilk dəfə olaraq muğam və aşiq sənəti üçün səciyyəvi olan struktur və inkişaf prinsipləri, qanunauyğunluqlar, ritm-intonasiya xüsusiyyətləri uzlaşdırılaraq dolğun ifadəsini tapır. Simfoniyanın “Dastan” adlandırılmasını bəstəkar hər iki janr arasında müəyyən uyğunluqları müşahidə etməklə əsaslandırır: *“Klassik dastan ilə simfoniyanın quruluş oxşarlığı var: orda da, burda da bir mövzu vaxtaşırı dönərək, bizə nələrdənsə bəhs edir, orda da, burda da davamlı vaxt ərzində müəyyən olaylar baş verir, ən əsası da haqqında bəhs olunan mövzu epik xarakter daşıyır, yəni şəxsiyyətdən aralanaraq, cəmiyyətə – kütləyə, xalqa aid mənəvi kateqoriyaya çevrilir”* (1, s. 8).

Cavanşir Quliyev çox sayda, müxtəlif janrlarda olan 30-dan çox bədii filmə (“Aşiq Qərib”, “Qocalar”, “Qəm pəncərəsi”, “Süd dişinin ağrısı”, “Lətifə”, “Buta”, “Canavar balası”, “Cavid ömrü”, “Fəryad”, “Girişmə, öldürərəm”), televiziya filmlərinə (“Sonuncu məhəbbət”, “Şirbalanın məhəbbəti”, “Dirsə xan oğlu Buğac boyu”, “Salur Qazanın evi talandığı boy”, “Fatehlərin divanı”, “Ağ dünya”, “İtkin gəlin” və s.), sənədli filmlərə (“Anarla üz-üzə”, “Azərbaycan milli qəhrəmanları”, “Bəxtiyar Vahabzadə”, “Daş yaddaş”, “Dünya bir pəncərədir”, “Haray”, “Kəndlilərin harayı”, “Qayıdış”, “Mirzə Kazım bəy” və s.), hətta cizgi filmlərinə (“Xeyir və Şər”, “Çətin məsələ”, “Çalalar”) musiqi bəstələmişdir.

Bununla bərabər, bəstəkarın teatr tamaşalarına bəstələdiyi musiqinin sayı son dərəcə çoxdur (200). Onun bu sahədə fəaliyyətinin məhsuldarlığına Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində teatr kollektivləri ilə fəal əlaqədə olması, onlarla sıx əməkdaşlıq etməsi təkan vermişdir. O, Akademik Milli Dram Teatrında musiqi hissə müdiri kimi çalışmış, bundan əlavə, Gənc Tamaşaçılar Teatrı, Sumqayıt Dövlət Musiqili Dram Teatrı, Gəncə, Şəki, Xankəndi, Mingəçevir, Ağdam, Naxçıvan, Lənkəran, İrəvan Dövlət Dram Teatrları, “İlham” miniatür teatrı, Yuğ Dövlət Teatrı, Moskva Qoqol adına Dram Teatrı üçün 200-dən artıq tamaşaya musiqi bəstələmişdir.

Onun teatr tamaşalarına və bədii filmlərə yazdığı musiqisi hər zaman orijinallığı və özünəməxsusluğu ilə seçilmişdir. Milli mənbələrlə bağlılıq onların xüsusilə anlaşıqlı və aydın, əsərin ideya məzmununa cavab verən, sadə və eyni zamanda mənalı musiqi dilinə, fərdi yaradıcılıq üslubuna malik olduğunu nümayiş etdirir.

Yaradıcılığında müxtəlif janrlara müraciət edən bəstəkar mahnı janrına xüsusi üstünlük verir. Onun məhz bir bəstəkar kimi tanınmasında və populyarlaşmasında müxtəlif məzmunlu mahnılarının böyük rolu olmuşdur. Cavanşir Quliyevin mahnılarının sayı 1000-dən çoxdur. Bunların çoxu yarandığı vaxtdan geniş dinləyici auditoriyasını özünə cəlb etmiş, xalqın dərin rəğbətini qazanmışdır. Çünki onun mahnılarında milli mənbələrə bağlılıq xüsusilə dərin və güclüdür. Bəstəkarın XX əsrin 70-ci illərindən etibarən dövrün ən populyar müğənniləri tərəfindən ifa olunan mahnıları tərəvətli intonasiyası, təbiiliyi və səmimiyyəti ilə seçilir. İnamlı demək olar ki, məhz mahnı janrında Cavanşir Quliyevin fərdi üslubu dolğun ifadəsini tapmışdır. Onun mahnılarının mövzu dairəsi olduqca genişdir: vətənpərvərlik mövzusunda olan mahnılar; lirik məhəbbət mahnıları; tamaşa və filmlərə yazılan mahnılar; müxtəlif şəxslərə ithaflar; müxtəlif məzmunlu mahnılar; uşaq mahnıları və s.

Bəstəkar mahnılarının sözlərini müxtəlif nəsilləri təmsil edən Azərbaycan şairlərinin şeirləri təşkil edir. Burada həm M. Füzulinin, M. Ə. Sabirin, Aşıq Ələsgərin, M. Şəhriyarın, B. Vahabzadənin, Rəsul Rzanın, Mədinə Gülgünün, Almas Yıldırımın, Məmməd Arazın, həm də müasir şairlərdən Vaqif Səmədoğlunun, Ramiz Rövşənin, Vahid Əzizin, Hafiz Baxışın, Nüsrət Kəsəmənlinin, Hamlet İsaخانlının, Dilsuz Mustafayevin və bir çoxlarının şeirlərinə, o cümlədən xalq bayatılarına da müraciət olunduğunu görürük.

Cavanşir Quliyev öz mahnılarında söz və musiqinin bir-birinə uyğunlaşdırılmasına nail olmuşdur. Bu səbəbdən də mahnıların musiqi dili sadə və minimalist, tərəvətli, milli təbiətli, bənzərsiz olduğuna görə asanlıqla yadda qalan, ruha hopan, ürəklərə yol tapan və qəlbləri

duygulandırandır – “Bura Vətəndir”, “Aya baxdım”, “Yarım gilə”, “Məhəbbət olmayanda”, “Hər şey gözəldir” və s.

Lakin bəstəkarın elə mahnıları da var ki, onlar müəyyən tarixi dövrün rəmzinə çevrilərək hər zaman aktual olaraq səslənir. Belə mahnılar Azərbaycan musiqi mədəniyyətində sayla sayılasıdır. Bunlardan biri də Cavanşir Quliyevin dillər əzbəri olmuş – “Əsgər marşı”dır. Bu mahnı ilə o, müasir Azərbaycan musiqisində ilk hərbi marşın müəllifi kimi tarixə düşmüş və xalqı vahid ideya ətrafında möhkəm birləşdirə bilmişdir.

Cavanşir Quliyevin vokal yaradıcılığı təkcə ayrı-ayrı mahnılarla tükənmir. Onun çox sayda vahid ideya ilə əhatə olunmuş mahnı silsilələri də mövcuddur. Məsələn, bəstəkarın teatr tamaşaları üçün bəstələdiyi musiqi sahəsində elə mahnıları var ki, onlar bir silsilə təşkil edərək maraq doğurur. Bu baxımdan Məhəmməd Füzulinin “Leyli və Məcnun” poeması əsasında “Leyli demə” tamaşası (1995, Dövlət Gənclər Teatrı) üçün bəstələdiyi mahnı silsiləsini göstərə bilərik. Burada bəstəkar şairin 8 qəzəli əsasında xor üçün nəzərdə tutulan musiqi nümunələrini təqdim edir. Mahnıların hər birində lirik qəhrəmanın sevgi, məhəbbət duyğuları, psixoloji vəziyyəti geniş fəlsəfi çalarlarla tərənnüm olunur. Bütün bu mahnıların vahid tamda birləşməsinə, intonasiya vəhdətinə nail olmasına onların çoxunun məqam əsası (şüştər) da böyük əhəmiyyətə malikdir. Burada qəzəllərin ritmik vəznələri (əruz) musiqi ifadə vasitələri ilə uzlaşaraq obrazın açılmasına xidmət edir. Demək olar ki, Cavanşir Quliyev miniatur xor nümunələrindən ibarət bu mahnı silsiləsində milli bəstəkarlıq məktəbinin klassik ənənələrinin davamçısı kimi çıxış edir.

Bəstəkarın mahnı silsilələri arasında yenə də tamaşa üçün bəstələnən “Novruz” nəğmələri də maraq doğurur. “İlham” miniatur teatrı üçün Rafiq Səməndərin sözlərinə yazılan bu mahnı silsiləsi (1997) uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Burada əsas məqsəd Novruz bayramının insanlara bəxş etdiyi təmizlik və yenilənmə ideyasını aşılamaqdır. Ümumiyyətlə, milli bayramımız olan “Novruz” mərasim ənənələrinə maraq Cavanşir Quliyevin yaradıcılığında xüsusi bir

mövzudur. Onun Şəki teatrı üçün “Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli Şah” tamaşasına yazdığı (1986) “Novruz gəlib” mahnısı tezliklə populyarlaşmış və müstəqil səhnə həyatı qazanmışdır.

“Novruz” tamaşasına yazılan 6 uşaq mahnısında milli musiqi dilinin özünəməxsus intonasiyalarından, milli rəqs ritmlərindən geniş istifadə edilmişdir. Burada musiqi folklor mənbələrinə, qədim Azərbaycan autentik musiqi mədəniyyətinə uyğun materialdan qaynaqlanan bəstəkar əsl qədim mərasim ruhunu canlandırma bilmişdir.

Beləliklə, Cavanşir Quliyevin mahnı yaradıcılığında onun bütün yaradıcılıq uğurları öz ifadəsini tapmışdır. Bəstəkar xalq mahnısının və ustad mahnı bəstəkarlarının ən qiymətli ənənələrini mənimsəyərək özünün fərdi üslubunu formalaşdırmışdır. Onun mahnı üslubu üçün musiqi dilinin sadəliyi, forma aydınlığı, məqam əsasının müəyyənliyi, harmonik dilin çox qənaətcil, minimal və sadə funksional əlaqələrindən istifadəsi əsas göstərici sayıla bilər.

XXI əsrin başlanğıcı Cavanşir Quliyevin yeni yaradıcılıq mərhələsinə qədəm qoyması ilə əlamətdar olmuşdur. Əsrin əvvəllərindən 2020-ci ilədək bəstəkarın Şimali Kipr Türk Respublikasında yaşayıb fəaliyyət göstərməsi onu yeni yaradıcılıq axtarışlarına sövq etmişdir. O, Azərbaycanda müxtəlif illərdə Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında və Azərbaycan Milli Konservatoriyasında musiqi-pedaqoji fəaliyyət sahəsində topladığı təcrübəsini Kiprdə Yaxın Şərq Universitetinin Səhnə Sənətləri fakültəsində professor vəzifəsində çalışarkən uğurla davam etdirmişdir.

Cavanşir Quliyevin Kiprdəki pedaqoji fəaliyyəti onun bir bəstəkar kimi yaradıcılığına da güclü stimül vermişdir. Belə ki, bu dövr ərzində o, türk mədəni həyatından və tarixindən təsirlənərək bir sıra maraqlı əsərlər bəstələmişdir. Bunlar əsasən iri həcmli səhnə əsərləridir: eyniadlı türk dastanı əsasında yazılmış üçpərdəli “Oğuznamə” (2006), “Nuhun Tufanı” (2010), eyniadlı türk xalq nağılı əsasında bəstələnmiş “Kızılırmak” (2015) baletləri, həmçinin böyük türk şairi və yazıçısı Nəci bəy Fazılın həsr olunmuş üç bölmədən və on üç hissədən ibarət oratoriya (2016), görkəmli Azərbaycan şairi Mikayıl Müşfiqə ithaf edilən – Proloq, altı ağı, beş qaragüruh və

epiloqdan ibarət “Müşfiq ağıları” (2020) oratoriyası, bir neçə süita, həmçinin Kipr dövrünün son əsərlərindən olan və türk tarixinin faciəvi səhifələrindən bəhs edən “Anzak Koyu Ağıtı” oratoriyasıdır.

Hansı janrda əsər yazmasından asılı olmayaraq, Cavanşir Quliyev hər zaman yüksək istedad və eyni dərəcədə peşəkarlıq nümayiş etdirmişdir. O, müraciət etdiyi bütün sahələrə – istər simfonik, instrumental, istərsə də kino və dram tamaşaları üçün yazdığı musiqiyə, mahnıya məsuliyyətlə yanaşmışdır. Seçdiyi yolun düzgünlüyünə inanan, öz müddəalarında qətiyyətli və inadlı olan bəstəkar sənətdə fərdi, yalnız ona xas olan imkanlar hüdudunda fəaliyyət göstərməkdə davam etmişdir.

2022-ci ildə uzaq Kiprdən vətənə dönüşü də Cavanşir Quliyevin əsl vətənpərvər olduğunu təsdiq etmişdir. II Qarabağ müharibəsinin nəticələri, Azərbaycanın 30 illik işğal altında qalan torpaqlarının mənfur düşməndən azad edilməsi bəstəkarı ruhlandıraraq onun doğma vətənə geri dönməsini reallaşdırmışdır. Belə bir addım C.Quliyevin ürəyinin daima Azərbaycanla bərabər döyündüyünü sübut etmiş və zamanın tələblərinə, çağırışlarına biganə qalmayan sənətkar olduğunu bir daha nümayiş etdirmişdir.

Uzun müddət vətəndən uzaqda yaşamasına baxmayaraq, Cavanşir Quliyev hər zaman Qarabağ problemini diqqət mərkəzində saxlamış, bu mövzuya istər kinomusiqisində, mahnılarında, istərsə də simfonik və kamera-instrumental yaradıcılığında müxtəlif aspektlərdən yanaşmışdır. Bu baxımdan müharibə, qəhrəmanlıq və qələbə mövzusu bəstəkarı daima narahat etmiş və düşündürmüşdür.

Musiqişünas Z.Dadaşzadənin çox düzgün qeyd etdiyi kimi, Cavanşir Quliyev *“öz üslubunu sənət yolunun başlanğıcında tapdığına görə seçdiyi yolla mətin addımlarla addımlamaqda davam edir”*. Bu yubiley ilində biz də Cavanşir Quliyevə çətin və məsuliyyətli sənət yolunda hər zaman mətin və yorulmaz, öz əqidəsində möhkəm və dönməz olmasını, inamlı addımlarla irəliyə, zirvələrə doğru yüksəlməsini arzulayırıq.

Ədəbiyyat

1. Quliyev, C. Divan. II cild Bakı: Renessans. Nəşriyyat evi, 2018.
2. Dadaşzadə, Z.A. Cavanşir Quliyevin total musiqi axtarışı // “Musiqi dünyası” jurnalı, 2001, №1-2.

ДЖАВАНШИР ГУЛИЕВ 75

АКИФ ГУЛИЕВ

Резюме

В этом году отмечается 75-летие заслуженного деятеля искусств Азербайджанской Республики, профессора, композитора Джаваншира Гулиева, занимающего особое место в азербайджанской музыкальной культуре. В статье анализируется самобытный стиль его творчества, сочетающий богатые традиции азербайджанской композиторской школы и национального музыкального искусства. Отмечается, что произведения композитора исполняются в Европе, США, Азии, на постсоветском пространстве. Творчество Дж. Гулиева высоко оценивается авторитетными музыкантами на международных конкурсах и фестивалях.

Ключевые слова: Джаваншир Гулиев, композитор, Азербайджан, музыкальная культура, Заслуженный деятель искусств.

JAVANSHIR GULIYEV 75

AKIF GULIYEV

Abstract

This year marks the 75th anniversary of the honored artist of the Republic of Azerbaijan, professor, composer Javanshir Guliyev, who occupies a special place in Azerbaijani musical culture. The original style of his work, which combines the rich traditions of the Azerbaijani composer school and the national musical art, is analyzed in the article. It is noted that the composer's works are performed in Europe, the United States, Asia, and the post-Soviet space. Dzh. Gulieva's creativity is highly appreciated by authoritative musicians at international competitions and festivals.

Key words: Javanshir Guliyev, composer, Azerbaijan, musical culture, Honored Artist.

Məqalənin redaksiyaya daxilolma tarixi: 20.08.2025

Qəbulolunma tarixi: 21.09.2025